

Література

1. Абрамова Т. В. Педагогическая система формирования познавательной самостоятельности у школьников как средство актуализации знаний (на материале предметов естественно-математического цикла): дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.01. Саратов, 2003. 210 с.
2. Бех І. Д. Виховання особистості: [підручник]. Київ: Либідь, 2008. 818 с.
3. Дрозина В. В. Теория и практика формирования и развития творческой самостоятельной деятельности учащихся общеобразовательной школы (на примере изучения естественных дисциплин): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : 13.00.01 «Общая педагогіка». Челябинск, 1999. 40 с.
4. Корнеєв В. П. Методичні засади розвитку пізнавальних інтересів учнів основної школи в процесі вивчення географії: дис. ... доктора пед. наук : 13.00.02. Київ, 1996. 347 с.
5. Лутченко Л. І. Організація самостійної навчально-пізнавальної діяльності учнів 7–9-х класів при вивченні математики : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.01 Київ, 2002. 242 с.
6. Мачуський В. В., Пустовіт Г. П. Стратегічні напрями удосконалення науково-методичного забезпечення діяльності позашкільних навчальних закладів. Становлення особистості. Кам'янець-Подільський: Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2007. С. 111-121.

*О.Л. Морін, м. Київ,
Україна*

КУРСИ ЗА ВИБОРОМ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ УЧНІВ

У статті розкривається роль курсів за вибором у забезпеченні наскрізності допрофільної підготовки й профільного навчання учнів та їхнє місце у педагогічній технології формування професійно-ціннісних орієнтацій учнів. Виступ доповнює загальний опис технології, спрямованої на створення сприятливих умов для підготовки випускників закладів загальної середньої освіти до професійного самовизначення та майбутньої життєвої самореалізації, її зв'язок з цілями, змістом, методами й формами організації освітньої діяльності загалом.

Ключові слова. *Професійно-ціннісні орієнтації, педагогічна технологія, учні.*

Найважливішою передумовою успішного розв'язання завдання формування професійно-ціннісних орієнтацій учнів до трудової діяльності є організація їхньої допрофільної підготовки, яка має не лише сприяти вибору учнями майбутнього профілю, але й забезпечити надійний освітній фундамент для оволодіння ним. У цьому контексті зростає значущість наскрізності допрофільної підготовки й профільного навчання, які забезпечуватимуться відповідними зв'язками між їхніми цілями, змістом, методами й формами організації, а також управлінням і науково-методичним забезпеченням означеної освітньої діяльності [1].

Аналіз наукової й методичної літератури засвідчив, що у вітчизняній освітній практиці поки що відсутні методика та інструментарій оцінювання стану наскрізної допрофільної підготовки і профільного навчання учнів, навчально-методичні матеріали для підготовки педагогічних працівників до здійснення наскрізної допрофільної підготовки і профільного навчання учнів, методика конструювання навчальних курсів, які забезпечуватимуть наскрізну допрофільну підготовку й профільне навчання учнів [1].

Одним з найважливіших завдань організації й здійснення ефективної наскрізної допрофільної підготовки й профільного навчання є конструювання й реалізація відповідного варіативного компонента змісту базової і профільної загальної середньої освіти. Одним з означених компонентів є курси за вибором.

Курси за вибором, які забезпечують допрофільну підготовку учнів в процесі здобуття базової середньої освіти мають не лише проявити й поглибити освітні інтереси підлітка, спрямувати його на оволодіння певним освітнім профілем, але й забезпечити підґрунтя для оволодіння ним (ціннісні ставлення, знання, вміння й навички, досвід навчально-пізнавальної діяльності, як основа формування компетентностей) [1].

Визначальною ланкою на цьому шляху є впровадження курсу за вибором «Сходинки до професійного самовизначення» для учнів 9–10-х класів (18 год.), запропонованого для впровадження співробітниками лабораторії виховання готовності до ринку праці Інституту проблем виховання НАПН України.

Мета курсу – здійснення профільної орієнтації учнів основної школи засобами, сприяння формуванню в них цілісної системи компетентностей, створення сприятливих умов для побудови свідомої і обґрунтованої освітньої і професійної траєкторії.

Інтеграція змісту курсу «Сходинки до професійного самовизначення» у предметні галузі забезпечується на основі розгортання провідних соціально й особистісно значущих ідей, що втілюються в сучасній освіті: *уміння вчитися впродовж життя, екологічна грамотність і здоровий спосіб життя, соціальна та громадянська відповідальність, ініціативність і підприємливість.* Таким чином, в основу інтеграції покладено компетентнісний підхід. Для

реалізації означеного підходу було виокремлено такі *наскрізні змістові лінії*: «Громадянська відповідальність», «Підприємливість і фінансова грамотність», «Екологічна безпека і сталий розвиток», «Здоров'я і безпека».

Мета курсу реалізується шляхом вирішення наступних завдань:

- спираючись на закладену у змісті курсу інтеграцію з відповідними предметними галузями сприяти формуванню системи знань про соціальну, економічну, політичну, екологічну структуру суспільства з метою створення умов для усвідомлення учнями власного місця в ньому;

- сприяти оволодінню учнями різними способами спілкування під час опитувань, дискусій, бесід за круглим столом, роботи в команді, з метою формування в них умінь аналізувати ситуацію, приймати самостійні рішення, нести відповідальність за свій власний вибір;

- ознайомлення зі складовими життєвого та професійного успіху, способами та прийомами створення сучасних форм професійного резюме, портфолію, презентації тощо, з метою формування усвідомлення учнів себе як особистості активної, самостійної, діяльної, здатної зробити правильний професійний вибір.

Результатом реалізації змісту курсу «Сходінки до професійного самовизначення» є формування компетентності учнів 9-го класу у виборі профілю навчання в старшій школі, як першого кроку до оволодіння в майбутньому обраною професією, а учнів в 10-го класу вибір подальшого професійного навчання, предметів для складання ЗНО, що у майбутньому визначить вибір галузь професійної діяльності.

Програма курсу за вибором (факультативного курсу) може реалізуватися в закладах загальної середньої освіти як компонент виховної роботи чи за рахунок годин варіативної складової навчальних планів. Програма розрахована на 18 год. та розподіляється у рівних долях між 9 та 10 класом.

Курс складається з шістьох розділів. Застосовуються різноманітні види занять і форми роботи: теоретичні, практичні дослідження (проектна робота), практичні роботи (з обов'язковою презентацією результатів), тощо.

Тематичний план програми, для 8 класу, Розділ I. Загальні уявлення про

трудова діяльність людини (професійна діяльність в умовах ринку праці; навички важливі для ефективної професійної діяльності; вибір профілю навчання, як початок професійної кар'єри), Розділ II. Людина і соціальне оточення (виробнича група і її вплив на людину; вміння працювати в команді; підприємливість як вміння організувати власну діяльність), Розділ III. Знання власних індивідуальних особливостей – запорука ефективного професійного самовизначення (вплив самооцінки на професійне становлення людини; врахування індивідуальних особливостей темпераменту, характеру та здібностей в професійній сфері; формула успішного вибору професії).

Для 9 класу, Розділ I. Людина і професія (старі та нові професії у сучасному світі; професії майбутнього; суспільство майбутнього і твоє місце в ньому; вимоги ринку праці до сучасного фахівця (компетенції); благополуччя, як показник професійної самореалізації людини; професіоналізм; кар'єра), Розділ II. Я і моя майбутня професійна діяльність (особисті і професійні цінності, їх роль у виборі майбутньої професії; професійний ідеал як стимул до самовдосконалення), Розділ III. Індивідуальна освітня траєкторія (фактори впливу на вибір майбутньої професії; помилки при виборі професії та їх наслідки; індивідуальні особливості людини і їх врахування при побудові професійної кар'єри; шляхи організації власної профорієнтаційної діяльності).

Для реалізації визначених завдань курсу необхідна цільова діагностика проміжних результатів. Діагностичний інструментарій, який при цьому доцільно застосовувати описано науковим керівником дослідження З. Охріменко [2].

Курс за вибором «Сходинок до професійного самовизначення» для учнів 9–10-х класів (18 год.) є важливим елементом педагогічної технології формування професійно-ціннісних орієнтації учнів. Курс надає можливість педагогічним працівникам вносити суб'єктивно значущий зміст при роботі з кожною конкретною особою, сприяти формуванню готовності учнів до самонавчання і саморозвитку, враховувати психологічні особливості кожного учня.

Загалом, впровадження педагогічної технології формування професійно-

ціннісних орієнтації учнів забезпечує цілеспрямований і систематичний вплив на особистість у процесі профорієнтаційно-спрямованої освітньої діяльності, яка відбувається в умовах науково обґрунтованого вивчення та врахування інтересів, схильностей, здібностей та інших індивідуальних особливостей учнів, що у результаті забезпечить формування їхніх професійно-ціннісних орієнтації до трудової діяльності.

Це в свою чергу створює сприятливі умови для особистісного і професійного самовизначення індивіда, забезпечувати його підготовку до складання усвідомленого й обґрунтованого плану особистої реалізації у трудовій і професійній сферах, а також підтримку у діях, спрямованих на виконання цього плану.

Література

1. Наказ Міністерства освіти і науки України від 01 серпня 2018 р. № 836 «Про проведення експерименту Всеукраїнського рівня за темою «допрофільна підготовка і профільне навчання в освітній системі «гімназія-лицей» у вересні 2018 року – квітні 2023 року». URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-provedennya-eksperimentu-vseukrayinskogo-rivnya-za-temoyu-doprofilna-pidgotovka-i-profilne-navchannya-v-osvitnij-sistemi-gimnaziya-licej-u-veresni-2018-roku-kvitni-2023-roku>

2. Охріменко З. В. Усвідомлення учнями значущості професійно-ціннісних орієнтації до трудової діяльності: результати дослідження. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: зб. наук. праць. Вип. 24, Кн. 2. 2020. С. 72-88. DOI <https://doi.org/10.32405/2308-3778-2020-24-2-72-88>

*О.І. Остапенко, м. Київ,
Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ В УМОВАХ ІДЕЙНО-СВІТОГЛЯДНОЇ КОНФРОНТАЦІЇ

У статті висвітлено актуальність дослідження проблеми військово-патріотичного виховання старшокласників в умовах ідейно-світоглядної конфронтації. Визначено та охарактеризовано критерії, показники, рівні та педагогічні умови військово-патріотичного виховання старшокласників закладів загальної середньої освіти в умовах ідейно-світоглядної конфронтації.

Ключові слова: *військово-патріотичне виховання, старшокласники, ідейно-світоглядна конфронтація, особливості, закладів загальної середньої.*